

Концептуальні підходи до визначення фінансово-економічних результатів підприємства

M.I. Arych, post-graduate student, National university of food technologies

Conceptual approaches to determine the financial and economic results of enterprises

Анотація:

У статті розглянуто основні підходи до визначення фінансово-економічних результатів підприємства з урахуванням сучасних тенденцій розвитку економіки. Проаналізовано взаємозв'язок таких понять, як «ефект», «результат», «прибуток», «дохід», що є одними з основних категорій, які характеризують фінансово-економічні результати підприємства. Досліджено результати підприємства на різних етапах його діяльності залежно від їх форми, напряму використання та зацікавлених осіб.

Summary:

The article considers the main approaches to economic and financial results of the enterprise according to the current trends of economic development. Analyzed the relationship of concepts such as "effect", "result", "profit", "income", which is one of the major categories that characterize the financial and economic results of the enterprise. Studied results on the different stages of its activity depending on their shape, direction and use of the persons concerned.

Ключові слова: ефект, результат, прибуток, збиток, дохід.

Keywords: effect, result, profit, loss, income.

Постановка проблеми. Розвиток підприємництва в країні вимагає від суб'єктів господарювання як найбільш раціонального використання фінансових ресурсів, щоб досягти максимального ефекту та реалізувати місію підприємства. Фінансово-економічні результати будь-якого підприємства є ключовим показником, що характеризує ефективність його господарювання протягом звітного періоду. Крім того, сьогодні економічний розвиток України неможливий без існування підприємств на основі принципів самоокупності та самофінансування, ключовою умовою здійснення яких є формування відповідних результатів його діяльності, які б забезпечили зростання не тільки окремого підприємства, а країни в цілому. Питання визначення результатів

діяльності суб'єкта господарювання сьогодні є досить актуальним, так як, по-перше, серед науковців немає єдиної думки щодо їх трактування. Це ще більше спонукає вчених до дискусії з ціллю переконання в своїй правоті, що спричинене, на нашу думку, різною глибиною дослідження та вибраною метою аналізу. По-друге, саме результати підприємства як найповніше характеризують його діяльність у ринковому середовищі господарювання.

Аналіз досліджень і публікацій. Фінансово-економічні результати діяльності підприємств досліджуються досить широким колом науковців, таких як Олексюк О.І., Козак В.Є., Христич Г.О., Нусінов В.Я., Турило А.М., Дікань Л.В., Вороніна О.О., Якимчук Т.В., Есманова Л.І., Фролова Л.В., Сич Є.М., Андрійчук В.Г. та багато інших. Однак, незважаючи на популярність даної теми, все-таки існує деяка нерівномірність вивчення результатів підприємства. Так, більшість вчених досліджують фінансові результати діяльності підприємства, а от економічні результати вивчено не так детально. Крім цього, часто науковці прирівнюють економічні результати з фінансовими, а розділяючи їх не вказують на істотні відмінності.

Постановка завдання. Розглядаючи результати діяльності підприємства доцільно зауважити, що основна увага науковців приділена трактуванню фінансових результатів, а от поняття «економічний результат» потребує подальшого вивчення. Тому для глибокого дослідження фінансово-економічних результатів підприємства необхідно проаналізувати різні наукові підходи до трактування даних понять. Крім цього, треба визначити основні складові результату підприємства, а також види досліджуваної категорії залежно від конкретної виробничо-господарської ситуації та ознаки класифікації.

Виклад основного матеріалу. Науковою основою визначення поняття «фінансово-економічні результати» є такі категорії, як «ефект», «результат», «економічний ефект», «фінансовий ефект», «ефективність», «результативність» тощо. Тому початок дослідження пропонуємо здійснити з аналізу їх сутності, визначення взаємозв'язку та особливостей використання.

У перекладі з латинської поняття «ефект» означає «результат». Термін «ефект» має значення результату [16, с. 18; 11; 21], тобто наслідку зміни стану конкретного об'єкта, зумовленої дією різних факторів [11]. Таким чином, виходячи з цього можна виявити часткову взаємозамінність понять «ефект» та «результат». Крім того дефініція «ефект» позначає абсолютну величину вартісних, натуральних чи умовних оцінюваних параметрів дії (процесу, розвитку) [16, с. 18]. Концептуальною відмінністю між поняттями «результат» та «ефект» є його здатність урахувувати за модулем цільову корисність позитивних і негативних ефектів протягом часу [16, с. 18-19].

Економічний ефект – це різниця між витратами та результатом [21], а також виражений у вартісній (грошовій) формі результат будь-яких господарських дій [27], що дозволяє виміряти економічну ефективність та означає:

- 1) вихід системи;
- 2) підсумок, продукт якої-небудь діяльності [1, с. 28-29].

Вивчаючи фінансовий ефект, Турило А.М стверджує, що саме через нього реалізується на підприємстві фінансовий результат. Крім того, через систему фінансових відносин, що складається на підприємствах, фінансовий ефект відображає в собі усю сукупність змін у фінансовій діяльності та набуває конкретного вираження в головній меті діяльності. Фінансовий ефект діяльності підприємства включає не лише прибуток, а й інші види фінансових ресурсів, тобто інтегрально характеризує зміну у власному капіталі підприємства [22].

Досліджуючи сутність понять «ефективність» та «результативність», Лігоненко Л.О. пропонує визначати їх згідно з стандартом ISO 9000:2000, відповідно до якого результативність – це ступінь реалізації запланованої діяльності та досягнення запланованих результатів, а ефективність – це співвідношення між досягнутим результатом і використаними ресурсами [12]. Друкер П.Ф. розмежовував дані поняття та відповідно до відповідей на кожного

з них. Так, «результативність» відповідає на питання «як робити правильні дії?», а «ефективність» – «як правильно робити дії?» [16, с. 80].

Діяльність будь-якого підприємства супроводжується отриманням певного результату, підходи до визначення яких, можна виділити наступні:

1. Фінансово-економічні результати як оцінка діяльності підприємства, що передбачає виявлення прибутку як частини додаткової вартості, створеної і реалізованої, а також готової до розподілу.

2. Результат діяльності підприємства розглядається як ефект, що розраховується як різниця між величиною умовного економічного результату та витратами на його отримання.

3. Ефективність (результативність) діяльності визначається як співвідношення між результатом і ресурсами, тобто витратами підприємства для його досягнення [9].

Досить ґрунтовно дослідив результати підприємства Турило А.А. Відповідно до його теорії результати діяльності підприємства поділяються на дві ключові складові: ринковий результат та виробничий результат. Крім того, він розрізняє ринковий результат та ринковий економічний ефект, причому кожен з цих елементів має три стадії, остання з яких завершується утворенням кінцевого економічного ефекту. Науковець стверджує, що ринкові результати є синонімом економічних. Ринковий попит на виготовлену продукцію є основою для здійснення процесу «купівлі-продажу», що веде до перетворення «виробничого результату» в «ринковий результат», тобто «продукту» в «ринковий економічний ефект». При цьому, головною метою підприємства є отримання економічного ефекту у формі прибутку [15, с. 7].

Важливим для подальшого дослідження є поділ результату на ринковий (економічний) та виробничий. Причому складовою ринкового результату є чистий прибуток (фінансовий результат). Отже, економічний результат є більш ширше поняття і включає в себе фінансовий результат. Тому для забезпечення глибоко-обґрунтованої наукової роботи алгоритм аналізу фінансово-економічних результатів повинен передбачати, на нашу думку, першочергове

дослідження економічних результатів діяльності підприємства та поступовий перехід до вивчення його фінансових результатів.

Дослідження економічних результатів підприємства є важливим елементом аналізу ефективності його роботи, тому, як вважають Турило А.М. та Зінченко О.А., під час економічного оцінювання діяльності підприємства результатами є такі величини: прибуток, приріст власного капіталу та ринкової вартості підприємства (табл. 1) [23, с. 38-39].

Таблиця 1

Економічні результати підприємства під час оцінювання його діяльності

№ п/п	Результат	Сутність результату
1	Приріст власного капіталу	поточний накопичувальний результат, тому що позитивний його приріст додається до базового значення власного капіталу [23, с. 38].
2	Приріст ринкової вартості підприємства	підсумковий накопичувальний результат, так як його приріст додається до ринкової вартості підприємства. [23, с. 38]
3	Прибуток	поточний відтворювальний результат, оскільки в кожному наступному періоді він по-новому формується і використовується. Показник становить економічну ефективність підприємства [23, с. 39].

Така класифікація результатів діяльності підприємства також передбачає, що прибуток є одним із видів економічного результату. Однак, як вважає Нусінов В.Я., прибуток враховує вплив майже всіх факторів, які характеризують діяльність підприємства з різних сторін. Тому, на думку науковця, прибуток є ключовим узагальнюючим показником економічних результатів [14, с. 8].

На думку науковців результат як приріст ринкової вартості підприємства має значення лише тоді, коли власник планує його продати. Що стосується результату у вигляді приросту власного капіталу, то важливість його в тому, що він є основним поточним індикатором інтересів власника, так як саме цей приріст буде впливати на прибуток та зміну вартості підприємства [23, с. 39]. Однак, на думку Байстриченко Н.О., здійснюючи управління ринковою вартістю підприємства, його власники прагнуть перш за все максимізувати її

величину, ставлячи при цьому ставлячи відповідну задачу перед топ-менеджерами [2].

Виходячи із теорії зацікавлених осіб у результатах підприємства пропонуємо класифікувати економічні результати наступним чином. Отже, залежно від зацікавлених осіб у результатах підприємства економічні результати поділяються на:

1) результати, в яких зацікавлені особи (суб'єкти) внутрішнього середовища підприємства. Такими особами є власники (акціонери), топ-менеджери, робітники тощо, тому даний вид результатів можна деталізувати:

- результат для власників (акціонерів) підприємства (приріст власного капіталу, ринкової вартості підприємства та прибутку);

- результат для топ-менеджерів (ступінь досягнення запланованого розміру фінансово-економічних показників діяльності підприємства);

- результат для робітників (збільшення заробітної плати та інших грошових винагород).

2) результати, в яких зацікавлені особи (суб'єкти) зовнішнього середовища. До них належить: держава, кредитори, позичальники, споживачі, постачальники, конкуренти, тому виділимо такі підвиди економічних результатів підприємства:

- результат для держави (приріст податкових та інших платежів до бюджету);

- результат для кредиторів (повнота та вчасність розрахунку за кредитами);

- результат для позичальників (приріст фінансово-економічних показників, що впливають на можливість підприємства здійснювати кредитування та змінювати умови вже наданих кредитів);

- результат для споживачів (ступінь підвищення якості продукції та адекватної цьому цінової політики);

- результат для постачальників (ефективність розрахунку за товари, роботи, послуги);

- результат для конкурентів (зміна цін на продукцію; приріст коштів вкладених з метою підвищення якості продукції та зменшення її собівартості).

Наведені вище види результатів діяльності підприємства характеризують їх залежно від зацікавленості зовнішніх та внутрішніх їх користувачів. Така класифікація, звичайно, побудована на суб'єктивному баченні авторів зацікавлених осіб у результатах підприємства та їх бажаннях і пріоритетах. Крім того, звертаємо увагу на те, що, здійснюючи таку класифікацію результатів, ми ставимо акцент на визначення саме зацікавлених осіб, а не фінансово-економічних показників виміру результатів, тому що результати для кожного з них є надто суб'єктивною категорією і визначити конкретні їх величини можна в загальному, не вдаючись в деталі, та спираючись на загальноприйняті економічні закони.

У залежності від економічного змісту і цільового призначення економічних результатів у наукових дослідженнях [9; 1, с. 28-29] виділяють такі їх види: валова, товарна та чиста продукція, дохід (валовий дохід), прибуток.

Одним із основних видів економічного ефекту (результату) є його дохід, що є також важливим елементом результату господарської діяльності підприємства (табл. 2)

Таблиця 2

Підходи до трактування поняття «дохід» підприємства

№ п/п	Автор	Сутність досліджуваної категорії
1	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід" [19]	Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена.
2	Андрійчук В.Г. [1, с. 31]	Приплив до суб'єктів підприємницької діяльності реальних коштів у грошовій і натуральній формах у результаті їхньої економічної діяльності за певний проміжок часу.
3	Гордієнко К.Д. [3, с. 89]	Сума всіх видів доходів підприємства, включаючи виручку від реалізації продукції, послуг, непотрібного та вибулого майна, доходів непромислових господарств, позареалізаційних доходів.
4	Осовська Г.В., Юшкевич О.О., Завадський І.С. [17, с. 32]	Частина вартості виробленої валової продукції та наданих послуг за вирахуванням вартості матеріальних витрат, тобто знову створена вартість, в яку входять заробітна плата та прибуток.

Наведені визначення доходу підприємства в більшості трактують його як позитивну різницю між тим, що воно отримало, та витратами, що здійснювалися для цього. Також «дохід» визначають тільки як суму коштів, що надійшли до суб'єкта господарювання від його діяльності. Представлена класифікація економічних результатів об'єктивно поділяє дану категорію на складові. Автори пропонують це, рухаючись від різного виду продукції до прибутку.

Отже, проаналізувавши наукові підходи до трактування суті економічних результатів та їх класифікації, можна виокремити їх основні види:

1. Дохід (валовий дохід) – всі види надходжень на підприємство коштів у грошовій чи товарній формі, що спричинює збільшення активу чи зменшення зобов'язання [19] у результаті виробничо-господарської діяльності [1, с. 31].

2. Продукція підприємства – важливий елемент оцінки економічної ефективності основної діяльності підприємства [1, с. 33], що становить собою результат підприємства та людської праці, представлений у матеріально-речовій формі (матеріальний продукт), у духовній, інформаційній формі (інтелектуальний продукт) або у вигляді виконаних робіт і послуг [8, с. 567].

3. Прибуток – поточний відтворювальний результат підприємства, що характеризує економічну ефективність його діяльності [23, с. 38-39].

4. Приріст власного капіталу – є абсолютною величиною, що відображає поточний накопичувальний результат, так як позитивний його приріст додається до базового значення власного капіталу [23, с. 38].

5. Приріст ринкової вартості підприємства – це підсумковий накопичувальний результат, тому що його приріст додається до ринкової вартості підприємства [23, с. 38].

Розглядаючи поняття «фінансові результати» потрібно зауважити, що, незважаючи на широту його дослідження, як зарубіжними та вітчизняними науковцями, все ще існує більше протиріч у його трактуванні ніж спільних думок. Повноцінне дослідження сутності фінансових результатів неможливе без аналізу даного поняття в різних економічних школах (табл. 3).

**Підходи до трактування економічного змісту фінансових результатів
економічними школами [13]**

№ п/п	Економічна школа	Сутність фінансових результатів
1	Меркантилістична	Фінансові результати – це прибуток, що формуються в сфері обігу та торгівлі, які є джерелом багатства.
2	Фізіократична	Прибуток – це основна форма фінансових результатів, що виникає за рахунок природної родючості землі.
3	Класична	Розглядали прибуток як особливу категорія фінансових результатів. Формування фінансових результатів відбувається в сфері виробництва, а прибуток, як заробітна плата і рента, є частиною вартості, що створюється працею.
4	Неокласична	Фінансові результати формуються за рахунок капіталу та є ціною даного виробничого фактору; крім того, вони формуються за рахунок комплексу всіх задіяних виробничих факторів.
5	Інституціоналістична	Фінансові результати формуються під впливом різних суспільних неекономічних інститутів: держава, соціальні групи, профспілки тощо.
6	Теорія трудового доходу	Фінансовий результат трактується як прибуток, що є результатом діяльності і винагородою підприємця.
7	Марксистська	Основним джерелом формування фінансових результатів є додаткова вартість, створена працею найманих працівників в процесі виробництва, що реалізується через сферу обігу.

Більшість економічних шкіл у своєму вченні розглядали фінансові результати як прибуток, що формується під впливом різних факторів у процесі господарської діяльності. Однак, дещо інше трактування досліджуваної категорії надали представники неокласичної школи, які бачили фінансові результати як ціну капіталу [13].

Відповідно до фінансового словника, авторами якого є Загородній А.Г. та Вознюк Г.Л., фінансовий результат трактується як різниця між доходами та витратами, та як приріст або зменшення вартості власного капіталу підприємства [24, с. 623].

Досліджуючи різні наукові підходи до визначення поняття «фінансовий результат» Дікань Л.В. та Вороніна О.О. вводять власне, яке, на їх думку, відрізняється від існуючих врахуванням зміни активних частин формування фінансового результату (доходу та витрат) та поєднанням їх із структурними

елементами доходу, витрат і власного капіталу, виходячи з елементів облікової політики підприємства, що загалом охоплює всі напрямки його діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної) та визначає подальший розвиток [6].

Сучасна концепція економічної сутності категорії «фінансові результати», як вважає Есманова Л.І., базується на нових принципах динамічної економіки [7, с. 19]. Доречно зауважити, що Есманова Л.І. розглядає фінансовий результат підприємства як різницю між тим, що воно одержало за виконану роботу, і тим, що фактично витратило на неї у процесі виробничо-господарської діяльності з метою забезпечення економічної вигоди [7, с. 19].

Таким чином, досить значна частина науковців ототожнюють поняття «фінансовий результат» із категоріями «прибуток», як додатній (позитивний) фінансовий результат, та «збиток» – як від’ємний (негативний). Тому важливим для детального дослідження є аналіз наукових підходів до пояснення сутності прибутку та збитку як складових фінансового результату підприємства.

В українському законодавстві прибуток розглядається в П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», Податковому та Господарському кодексах України (табл. 4).

Таблиця 4

Характеристика поняття «прибуток» у законодавстві України

№ п/п	Законодавчо-нормативний документ	Сутність категорії «прибуток»
1	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати»	сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати [20].
2	Податковий кодекс України (ст. 134)	прибуток визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду [18].
3	Господарський кодекс України (ст. 142)	прибуток (доход) суб’єкта господарювання є показником фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу суб’єкта господарювання за певний період на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань [4].

Законодавство України переважно трактує прибуток як різницю між доходами та витратами звітного періоду, при чому в Податковому кодексі детально представлено порядок визначення та склад як доходів, так і витрат підприємства.

Аналізуючи теорії українських вчених-економістів можна встановити, що під прибутком вони розуміють форму доходу підприємства, а от умови та фактори його формування дещо різняться [5; 10; 26, с. 7]. Іншим елементом фінансового результату є поняття нерозривно пов'язане із прибутком – це збиток. Відповідно до П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», збиток – це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати [20].

Однак, на думку таких вчених, як Фролової Л.В., Вороніної О.О. та Дікань Л.В., однозначне ототожнення фінансового результату з прибутком є недоречним, тому що прибуток може розглядатися в таких аспектах як:

- 1) економічна категорія;
- 2) фінансовий результат підприємства;
- 3) форма грошових накопичень.

Крім того, Ковальов В.В. зауважує, що характеризуючи ефективність діяльності підприємства, правильно вказувати не на прибуток, а на фінансовий результат [6; 25, с. 11-12].

Отже, проаналізувавши наукові підходи тлумачення категорії «фінансові результати», їх можна трактувати як:

- прибуток (збиток);
- результат статутної діяльності підприємства (виручка мінус витрати на виробництво і реалізацію продукції);
- зміну величини чистих активів;
- різницю між доходами та витратами;
- результат від операцій фінансово-кредитного характеру;
- додаткову вартість створена у виробництві;

- ціну капіталу та інших виробничих факторів; зміну величини власного капіталу.

Таким чином, фінансові результати діяльності підприємства можна трактувати відповідно до будь-якого з наведених підходів, у більшості з яких дана категорія розуміється як різниця між певними показниками або їх приріст.

Висновки. Провівши дослідження концептуальних підходів до визначення економічних та фінансових результатів діяльності підприємства встановлено, що дані категорії є ключовими показниками, які найбільш повно характеризують ефективність роботи підприємства в ринковому середовищі та відображають у своїй динаміці, якісному та кількісному складі ступінь виконання організаційно-управлінських завдань щодо управління фінансово-економічними результатами та досягнення мети діяльності підприємства в цілому.

Економічні та фінансові результати підприємства є дещо схожими за змістом поняття, що призводить до їх практичного ототожнення багатьма науковцями. На основі проведеного дослідження можна констатувати, що як економічні, так і фінансові результати часто трактується як прибуток (збиток) та приріст власного капіталу підприємства. Виходячи з цього, дані елементи доцільно розглядати як основні показники досліджуваних нами фінансово-економічних результатів. Однак, економічні та фінансові результати можуть бути визначені і як інші показники, що також мають відповідну науково-обгрунтовану основу.

Розглянувши результати діяльності підприємства можна зазначити, що основна увага науковців направлена на визначення фінансових результатів, а от поняття «економічний результат» потребує подальшого вивчення. Крім цього, запропонована нами класифікація фінансово-економічних результатів підприємства залежно від зацікавлених осіб потребує детального дослідження та глибокого наукового-обгрунтування, що дозволить сформувати основні причино-наслідкові зв'язки між результатами підприємства та підвищити ефективність їх використання.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: Монографія. – К.: КНЕУ, 2005. – 292 с.
2. Байстриченко Н.О. Агентський конфлікт в системі управління ринковою вартістю підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://me.fem.sumdu.edu.ua/docs/d007.pdf>.
3. Гордієнко К.Д. Економічний тлумачний словник. Понятійна база законодавства України у сфері економіки (Вид. 2-е, перероб. і доп.). – К.: КНТ, 2007. – 360 с.
4. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
5. Дежухарова Х.Т. Економічна сутність категорії «прибуток» (критичний аналіз творів засновників економічної теорії) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_2/209.pdf.
6. Дікань Л.В., Вороніна О.О. Фінансовий результат підприємств: теоретичні узагальнення та прикладний аналіз: Монографія. – Харків: СПД ФО Лібуркіна Л.М., 2008. – 92 с.
7. Есманова Л.І. Фінансові результати як економічний інструмент розвитку сільськогосподарських підприємств. – Суми: ВАТ «СОД», видавництво «Козацький вал», 2007. – 156 с.
8. Іванілов О.С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
9. Козак В.Є., Христич Г.О. Економічні результати як елементи оцінки діяльності підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2009_6_2/007-011.pdf.
10. Костишин Н.С. Економічна сутність прибутку, як результату діяльності підприємств цукрової галузі [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2012_4/132.pdf.

11. Косянчук Т.Ф. Результативність діяльності підприємства та її діагностика [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vchnu/Ekon/2009_3_1/pdf/121-124.pdf.

12. Лігоненко Л.О. Дискусійні питання щодо трактування сутності та співвідношення понять «ефективність» і «результативність» управління підприємством [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eco-science.net/archive2008/print:page,1,75--1088.html>

13. Мазур В.П. Економічний зміст поняття фінансових результатів сільськогосподарської діяльності [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2011_3/9_Mazur.pdf.

14. Нусінов В.Я., Лобов С.П., Жовна О.М., Нусінова Я.В. Оцінка економічних результатів діяльності підприємств корпоративного типу: монографія – Кривий Ріг: Книжкове видавництво Кіреєвського, 2012. – 270 с.

15. Нусінов В.Я., Темченко А.Г., Кругла Н.М., Нусінова О.В. Оцінка економічних результатів діяльності гірничо-збагачувальних підприємств: Монографія. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2007. – 188 с.

16. Олексюк О.І. Економіка результативності діяльності підприємства: монографія / О.І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2008. – 362,[6]с.

17. Осовська Г.В., Юшкевич О.О., Завадський Й.С. Економічний словник. – К.: Кондор, 2007. – 358 с.

18. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.

20. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0397-99>.

21. Сич Є.М., Хотько Т.В. Діагностика ефективності діяльності підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/2531/2521>.

22. Турило А.М. Оцінка результативності ефективності продуктивності і збитковості підприємства. [Текст] Монографія. / А.М. Турило, А.А. Турило - Кривий Ріг: Етюд-Сервіс, 2010. - 196 с.

23. Турило А.М., Зінченко О.А. Фінансово-економічні аспекти оцінки результатів і ефективності діяльності підприємства / А.М. Турило, О.А. Зінченко // Фінанси України. – 2008. – №8. – С. 35 – 44.

24. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – 3-тє вид., доп. та перероб. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 844 с.

25. Фролова Л.В. Ефективність управління фінансовими результатами торговельних підприємств: монографія / Л.В. Фролова, Л.В. Семерунь. – Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2011. – 187 с.

26. Ширягіна О.Є. Формування та використання прибутку підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Олена Євгеніївна Ширягіна; ДВНЗ «Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К., 2007. – 21 с.

27. Якимчук Т.В. Соціально-економічна ефективність підприємства та її значення в сучасних умовах [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2011_2_2/41.pdf.